

Boekbespreking

De ontknoping/de vastgoedfraude voor de rechter, door Vasco van der Boon en Gerben van der Marel. Uitgeverij Nieuw Amsterdam, 424 pagina's, 21,95 euro. ISBN 9789046 812044

waardering: vier sterren (van vijf)

De vastgoedfraude, deel 2 Smeren, fêteren, intimideren

verschenen in De Volkskrant, 7 april 2012
copyright Carien Overdijk

'Rijk worden' was het simpele motief voor de leden van 'de bende van Jan van Vlijmen', een club zakenlieden die op ongekennde schaal met vastgoeddeals fraudeerde en honderden miljoenen euro's inpikte via slapende bv'tjes. Het geld werd ondermeer onttrokken aan gemeenten (destijds de aandeelhouders van Bouwfonds) en de pensioengerechtigden van Philips Pensioenfonds.

Vlak voor de jaarwisseling rondde de Haarlemse rechtbank een langlopende strafzaak af tegen elf hoofdrolspelers, het topje van de ijsberg in deze 'Klimopzaak'. Eerder al was een deel van de buit door enkele daders via schikkingen terugbetaald. Een onbekend deel is nog zoek.

Al deze feiten haalden volop de media. Deze krant voegde zelfs wat primeurs toe, zoals de voorkenniszaak waardoor Bouwfonds voordelig werd overgenomen, en de ontdekking dat de voormalige Bouwfondsbaas Hakstege zijn felbegeerde lintje met smeergeld bemachtigde.

telefoontaps

Ook voor wie dat allemaal heeft gevolgd, is *De Ontknoping* minstens zo pakkend als zijn voorganger *De Vastgoedfraude*, en ook los hiervan goed te volgen. De auteurs, journalisten bij *Het Financieele Dagblad*, bouwen hun verhaal ditmaal op rondom de spannendste politieverhoren, nieuwe telefoontaps en merkwaardige interacties met een slimme, soms iets te jolige rechtbankvoorzitter.

In dit vervolg zijn de poenige macho-levens van de bendeleden verder ingekleurd. Hun karakters lijken gefilmscript: ook deze clan kent zijn neuroot, zijn sukkel en zijn nijvere pennenlikker. De zwakker gebekte handlangers vluchten in de rechtszaal in hun zwijgrecht en presenteren zich merendeels als ziek, zwak of misselijk. Een enkeling ontsnapt dan wel weer het woord 'lulkoek!'

marktwaarde

Het meest intrigerend blijft de uiterlijk onkreukbare Van Vlijmen, die tegenover de rechter terugkijkt op 'een leuke tijd, ik verdiende mijn marktwaarde.' Hij verzon een 'potjessysteem' om via schimmige bv's miljoenen te 'harken' en doneerde altijd ruimhartig aan medeplichtigen 'om niets te doen.' Dat wil zeggen: om niet te concurreren of om geld door te sluisen en te zwijgen.

Ook strooide de Heemstedenaar met jachten, snoepreizen en peperdure horloges om zijn 'domme' baas Hakstege en zijn handlangers 'blij te maken.' Net zo makkelijk pakte hij overigens de Haarlemse plebaan Van Ogtrop in met 'brieven' (bankbiljetten) voor bewezen diensten en noodde hij de geestelijke op het kerstdiner bij zijn gezin.

Zijn vlotte babbel benut Van Vlijmen ook om de rechter mild te stemmen. De geëiste zeven jaar cel worden er vier. Partner-in-crime Nico Vijsma doet het anders. Die krijgt in de rechtszaal de lachers op zijn hand met een uitzonderlijk acteertalent en een in het Jappenkamp verworven doodsverachting. Deze kwade genius, die de intimidatieklusjes opknapte, ontkomt ironischerwijs aan berechting wegens een terminale ziekte.

malversaties

De ontknopning is, behalve kostelijk leesvoer, ook urgent lesmateriaal. De aanhoudende stroom banken-, bouw- en vastgoedmalversaties berust op de hier beschreven cultuur van smeren, fêteren en intimideren.

En les twee: de gelegenheid maakt de dief. 'Wij waren gewoon boekhouders', zo bagatelliseert Bouwfondsbaas Rutgers zijn rol tegenover de rechter. In de Klimopzaak keken bazen, toezichthouders, accountants en bankiers collectief de andere kant op, tot president-commissaris Hans Wiegel aan toe.

Dezelfde gemakzucht, zo bleek vorige maand, kenmerkt de commissarissen die de speculerende Vestia-directeur geen strobreed in de weg legden. Of de topman van de Rotterdamse scholenkoepel Boor, die achteraf beweert 'teveel vertrouwen' te hebben gehad in zijn opzichtig fraudulerende huisvestingsman. Toezicht op kapitaalstromen beperkt zich te vaak tot knikkebollen boven de *foie gras*.

hoger beroep

Dat de snelle verschijning van *De Ontknoping* wat tekstuele doublures veroorzaakte is een schoonheidsfoutje. Zo ook het feit dat de titel de lading niet helemaal dekt.

Een groot deel van de Klimopzaak is nog helemaal niet ontknoot. Tientallen verdachten zijn bij gebrek aan mankracht bij het Openbaar Ministerie voorlopig de dans ontsprongen. Ook volgt er nog een hoger beroep tegen zeven van de elf veroordeelden. Laat deze serie vooral een trilogie worden.